

P. 11/132

SUCEAVA

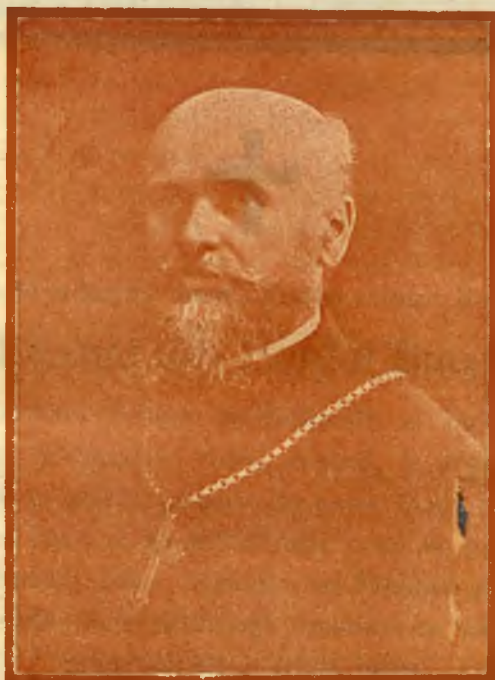
MARTIE-APRILIE 1930

AN V
1930

Făt-Frumos

Nr. 2

Director: LECA MORARIU



Prof. Vasile Tarnavski

Români de pretutindeni, ridicați-vă cu toții
împotriva republicei Krakalia-Iacoban !

Literatură — Artă — Știință — Viață socială

3.11.9 935.099



7-17-1902

W. H.

W. H.

DEPT. OF THE INTERIOR



Prof. H. H. H.

DEPT. OF THE INTERIOR

DEPT. OF THE INTERIOR

1902

FĂT-FRUMOS

AN V
1930

Director: LECA MORARIU

Nr. 2



Fulgerați de îndârjită durere vestim tuturor Românilor că Moldovenia din Nordul Bucovinei

după necurmată boliște politicianistă, a răposat (vremelnic) în Februarie 1930, decând, 6 ore de limbă ucraineană în școlile primare de peste Prut, vor să ni-i înstrăineze până și pe nevinovații copii ai proaspeților coloniști români din... republica lui Krakalia și Dutezak. Dar ca niște binecredincioși creștini ce sântem, nu pregetăm de a crede întru

Învierea morților!...

Și nu uităm că'n Austria (!!!) din 1786 „se făceau școale moldovenesti... și peste Prut până la Ceremuș și Nistru“ (vezi Gh. Bogdan-Duică, Bucovina 1895, 131)!!!

Vasile Tarnavski

Cu prilejul împlinirii a 70 de ani

Discret, modest și retras cum a trăit o viață întreagă, venerabilul profesor dela Facultatea de Teologie din Cernăuți Vasile Tarnavski a sărbătorit, în preajma Crăciunului din 1929, între ai lui, și numai între ai lui, cei șaptezeci de ani de viață, dăruiri de Cel-de-sus, și trei decenii de apostolat la catedră.

În zilele noastre, când fiecare tinerel se îmbulzește să fericească lumea cu mesianismul său politic, științific sau literar, viața și activitatea lui Vasile Tarnavski pot trece drept pildă de urmat și sunt și o bună și elocventă lecție pentru toți cei ce se pregătesc să învețe pe alții. Departe de zgomotul lumii, modest din fire, disprețuitor al fastului strălucitor, după care adesea nu se ascunde nimic, V. Tarnavski și-a început cariera ca preot la sate, continuând preoția apoi la Suceava lui Ștefan cel Mare. Când Consiliul Facultății de Teologie i-a dat o bursă pentru străinătate, Tarnavski a considerat lucrul acesta ca obligație, impusă lui, de a lucra în domeniul științei teologice și de a viețui în preceptele lui Hristos. Rar om care să fi fost atât de sincer credincios și să-și fi îndeplinit cu atâta conștiință îndatoririle de creștin și preot.

Crescut, la Facultatea de Teologie din Cernăuți, în școala de aspră datorie, de muncă fără preget și de ortodoxism neclintit a lui Eusebie Popovici, Vasile Tarnavski, ajuns coleg al dascălului său, a desfășurat la această venerabilă Facultate, atât de scumpă tuturor Românilor, o activitate științifică dintre cele mai frumoase și a fost un profesor dintre cei mai respectați și severi.

De o modestie aproape exagerată, evitând după putință serbări și solemnități, închis în cabinetul său de lucru, V. Tarnavski a strâns un imens material științific din domeniul științei Testamentului Vechiu, devenind cel mai bun cunoscător al acestei atât de vaste și complicate discipline.

Din laboratorul său științific au ieșit cărți importante, ca traducerea din textul original a Genezei, Exodului și Leviticului. Comentariile la aceste traduceri sunt o elocventă dovadă a științei profesorului Tarnavski.

Operele publicate acum de curând, în 1928 și 1930: „Introducere în cărțile sfinte ale Testamentului Vechiu” și „Arheologia

biblică“, respectabile volume decâte 600 și 700 de pagini, ne prezintă roadele unei munci de 30 de ani, îndeplinită cu stăruință, acribie științifică și o disciplină morală fără păreche.

Cufundat în studierea limbilor orientale și a problemelor atât de mult și pasionat desbătute în jurul cărților sfinte și a autenticității lor, profesorul Tarnavski părea mai mult un fel de schinnic din altă lume care n'ar fi știut ce se petrece în jurul său.

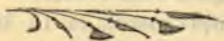
Profesorul care, sfielnic și discret, pare că evita chiar și privirea studenților săi, făcea impresia că este un om pe care nu-l interesează nici oamenii nici lucrurile ce nu stau în legătură cu ... Testamentul Vechiu.

Dar când tu student din Transilvania, te duceai cu sfială și neliniște la examen la Vasile Tarnavski, deodată ți se înfățișa alt om. Intre zidurile magnific de sumbre cari adăpostesc cea mai frumoasă bibliotecă teologică, ce avem, după întrebările precipitate și puse cu grabnică nervositate, din specialitatea sa, deodată se deschidea sufletul de Român al lui Vasile Tarnavski și întrebările ulterioare — cari erau acum alt examen — despre împrejurările din Ardeal și din România de atunci, îți arătau că profesorul acesta este bine informat și dornic de a ști ce se petrece în Românimea întreagă. Și în chip misterios parcă răsăria — în ciuda pajurei cu două capete care-și falfăia a moarte aripile deasupra Bucovinei, — icoana unei perfecte solidarități sufletești a Românilor de pretutindeni...

Dela Facultatea de Teologie din Cernăuți deci venia nu numai știința, ci își radia puterile sale misterioase și un suflet ales, pasionat pentru problemele mai puțin teologice ale neamului românesc

Această onestitate de caracter, această omenie în cele științifice ca și în cele naționale constituiesc — cred — caracteristica vieții și activității profesorului Vasile Tarnavski. Iar discreția cu care s'a manifestat totdeauna acest onorabil, conștiincios și învățat Apostol n'au putut decât să-i mărească valoarea de savant și Român.

R. Căndea



Conferințele d-lui Gh. Bogdan-Duică *)

III

Despre poetul C. Conachi ¹⁾

Conferențiarul pornește dela expunerile d-lui N. Iorga, în istoria literară a sec. XVIII, pe care le numește nedreptate și chiar calomnioase. Conachi ar fi fost un zgârcit, un meticulos, un tacticos „cum îl arată și lunga, uscata, pleoștita figură“, etc. D-l G. B-D. îi opune descripția diplomatului francez br. de Bois le Comte (1834) care-l numește pe Conachi om cu forme dulci, timide, desmierdătoare, cu maniere simple; acest cuvânt îl repețește și Cochelet (1835) și Saint Marc Girardin (1836) în memoriile din călătoria prin principatele românești; și Nicolae Suțu l-a descris ca om judicios, muncitor, patriotic, dar și ca naturel violent, uneori capricios. În schimb la d. Iorga curg insulte gratuite ca: „ștrengar de rând“, „ucenic vulgar“ al nimicurilor parisiene, cu al său „cântec trivial“, cu obscenități, stângaciu, brutal, bădăranos, etc. Dar acesta nu este singurul caz că d. N. Iorga nu pricepe ce afirmă!

Costache Negri și Vasile Alecsandri erau de alte păreri; l-au prețuit ca poet, l-au imitat chiar; și l-au editat (Negri).

C. (= Conachi) este expresia unei epoci, în care prefacerile culturale începuseră. Intr'o boerime studioasă se strecoară literatura apuseană, care se întâlnește cu depozitul grec-antic și grec-nou, așezat în viața lor.

Anacreon era pe-aici. D-l G. B-D, după o caracteristică, citează dintr'un manuscris academic o odă care 'n Anacreonul (tradus de Conachi) este oda 51. C. o imitează așa:

La paseri îi dat din fire
Ca să zboare cu răpire
Și la pește să înnoate
Prin apele lumii toate,
Iar la femei să iubească
Fără să mai contenească;
Deci ori te schimbă în fire
Ori fi cu milostivire.

*) Ținute de maistrul istoriei literare românești Gh. Bogdan-Duică la universitatea din Cernăuți, în zilele de 14, 15, 16, 17, 19 și 20 Mai 1930 — eveniment cultural asupra căruia vom reveni.

¹⁾ Rezumat din conferința rostită la 16 Mai 1930 în Aula Universității dela Cernăuți.

Mai mult stăruie d. G. B.-D. la influența romanului grec, la Iliodor, Istoriile etiopice (și tovarășele lor), în care amorul este descris ca și la C. Pe Iliodor îl citează de vreme D. Cantemir (în Istoria ieroglifică), îl traduc și-l copiază boerii (de ex. pela anii 1781, 1784, 1786, 1792) chiar în preajma apariției lui C. Pe Iliodor îl putem urmări până 'n familia lui Conachi. El influențase însă și literatura apuseană, care-l aducea deci și din Apus la noi; de vreo patru veacuri încoace influențase el acea literatură.

Romane 'n acelaș sens au fost, mai mari, mai mici: Eroto-crit, Istoria lui Sofroniu, Filerot și Antusa, care tot astfel au descris amorul.

Pe-aici: Amorul isbucnește fără de veste, ca pedeapsă pentru îndărătnici; Afrodita promite steme femeii care va robi pe îndărătnic; iubirea este violentă; prin ochi năvălește în inimă; frumusețea iubiților se descrie în colori strălucitoare; cel ce-o vede ametește; chinurile îndepărtării ori ale despărțirilor se descriu cu stăruință; leșinul din amor apare; fuga 'n pustiuri, asemeni; amanții se plâng la arbori, la stânci, etc., ca și la C.

Atmosfera literară o sporia, în acelaș fel, ușor și sugestiv, un poet grec-modern, Atanasie Hristopol. C. îl cunoștea și-l recomanda tinerilor români (vezi G. Sion în Revista contemporană vol. I p 103). Pentru a-l putea compara cu felul lui C., contemporan de vârstă și gust literar, d. G. B.-D. citează o poezie de Hristopol (tr. de G. Murnu în „Conv. lit.“ XXIV, 801):

Iubiam

Iubiam o gingașa copilă;
Și tremuram s'o văd odată
Cum biruită mi se lasă
De-a mele buze sărutată.

Ș'am spus: și ea plecat-a ochiul
Supus ispitei ce-o 'nfioară;
Și sărutând-o 'n colț de gură
O rog să stea a doua oară.

Se 'n duplecă și-mi dăte voia
Cu ochi ce leșinați schintee;
Și 'n farmecul de sărutare
O rog, odată să mai stea.

— Mai na odată, îmi răspunde,
Și să ți-o spun, să fii cuminte;
Curajul mult e-obraznicie
Ce nu mai iert d'aci 'nainte. —

— Iubită, zic, hai, lasă gluma,
E slab al frumuseții paznic,
Intinde-mi buza-a patra oară
Și-ți jur că n'oiu mai fi obraznic. —

Atunci râzând vicleana fată
Încet pe gură mă bătă
Și-mi zise: — Trei sunt zine Grații
Și-aci la trei rămâi și tu! —

La 1886 Hristopol atrăgea încă atenția lui Grădina (în Revista literară, p. 775)!

Trecând la Romani d. G. B.-D. arată influențele lui Ovidiu, din care C. a tradus Cătră Leandru etc. (heroida XIX) și Cruzii Elini (Metam., cartea XIII v. 440 etc.). Traducerea s'a făcut din franțuzește! Cași în povestea lui Narches amurezatul de săniș, ori a lui Ceyx și Alcynoei. A tradus și din Amores (inedit). Eliminări și prescurtări se găsesc și la C., cași la prelucrătorii francezi ce-i va fi cunoscut.

D-l G. B.-D. mai stăruiește asupra raportului cu Voltaire, din care C. a tradus ceva din La Henriade, din Zaira și din Alzira.

Cu egal de popularul Mormontel (tradus la noi depela 1817) C. s'a ocupat traducând (fără să o publice) întâia poveste din Contes moreaux (dela 1765), povestea despre Alchibiad și galanteriile cuprinse în ea.

La sfârșit d. G. B.-D. indică și influența altor poeți, drept pildă a căroră dă pe Le Brun, despre care Saint Beuve spunea că este un talent liric mare. Pe Le Brun l-au cunoscut și Moldovenii. Probă o poezie publicată tocmai în Zimbrul (1851, 24 Sept.), cu o temă ce și C. o cunoaște:

Ochii

Ochii cei negri, scânteetori
Și cei albaștri, încântători
De mult acum se tot certa
Și unii pe-alți să 'nvingă vra.
Deci hotărîră ei într'o zi
Prin drumul legii a limpezi
Rangul ce trebui ei a avea
Pe lâng' amorul ce-i stăpânea.
(Asta pricină interesa
Pe cele care mândre era).

La al Citerei judecătoriu,
Căruia lumea-i zice Amoriu,

Se 'nfătoșază acest proces
În procedură neînțeleș.
E o plăcere și mare haz
S'auzi cuvinte în așa caz
Ce fac limbuții de avocați
Care incurcă pe 'npricinați.

Așa Amoriul cel înțelept
Ce-astfelu de pricini judecă drept,
Aducând marturi foarte cinstiți
Marturi de treabă, nemituiți
Care au nume Dulci-sărutări,
Dup'a lor multe încredințări,

În al său sacru drept tribunal Sufletul care s'ar captiva
 Așa sentință făcu 'n jurnal: Ochii cei negri mărturisesc
 Ochii cei negri au mai mult foc Inimă vie, dar amăgesc,
 Și 'n adunare mai mult noroc. Iar cei albaștri îndată spun
 Ochii albaștri sânt mai duioși Statornice și sufletul bun.
 Și la 'ntristare mai mângăioși. Cei negri aruncă săgeți pe loc,
 Ochii cei negri știu a robi Iar cei albaștri flacări de foc,
 Și inimi multe a prăpădi, Cei negri duhul îl zugrăvesc,
 Iar cei albaștri știu a păstra Iar cei albaștri inimi cetesc.

Lebriunu

C. a fost un ecou al întregii acestei încrucișeri de literaturi și teme. El este exponentul culminant al poeziei amoroase dinainte de Vasile Alecsandri. Nimeni din curentul său și-al vremii nu l-a întrecut. Grație acestor influențe el a fost și rămâne introducătorul în poezia noastră a tipului feminin grațios, al grației, care la el are numele n ur.

G. Brașoveanu

Frângurele

(Spicuri)

. . . hoituri mari și nici de-o lume; la treabă se vede omul ce poate.
 (Povestea lui Stan Pățitul)

. . . dacă nu-i fi și cu draci oleacă, apoi ci-că te fură sfinții . . .
 (Povestea lui Stan Pățitul)

Ian auzi-l! Mai degrabă i-ai putea strâmba fălcile decât vorba!
 (Povestea lui Stan Pățitul)

Trei coți de pământ, atâta-i al tău! Vezi în ce se încheie toată scotala de pe lumea asta.

(Ivan Turbincă)

Cel-de-sus varsă darul său și peste cei neputincioși.
 (Povestea lui Harap Alb)

. . . bunătatea nu are de-a face cu răutatea.
 (Pov. lui Harap Alb)

Ion Creangă

Melancolie

În tristu-mi suflet înflorești
ca 'n turburi ape finul nufăr...
De vrajă strălucind, zâmbești —
și-ai lăcrăma, de-ai ști cât sufăr...

Târzie toamnă... zări pustii...
Lungi tânguiri plâng fără preget —
și inima durută mi-i,
de când te știu, copil suleget...

...Singurătate tot mai grea.
Pe 'ntinderi moare lung adio.
Și pacea mea s'a dus și ea;
nicicând nu voi mai regăsi-o.

Pe țărână fulgi prind a 'nflori...
Iși sună crivățul fanfara —
Dar primăvară chiar de-ar fi —
ce-i fără tine primăvara?

George Voevidea

Toader Bădeliță

Vornic de Suceava

Pe la începutul veacului XVIII, în Suceava era Vornic Toader Bădeliță, un străbun al meu de pe mamă, pe care-l pomenesc mai multe documente de pe vremurile acelea.

În 1719 Ianuar 8, Vasile Vișan, țigan din Țara Românească, fugit în Moldova, de frica robiei tatarilor, și în Moldova fiind mare foamete, neavând chip să trăiască, se vinde rob „dumnealui Chiriacu, snă lui Abaza stiagarul gospod“ din Suceava, și actul acesta se face „denainte dumilorsale Vornicilor de târgu de Suceavă: Toader Bădilici, și dummelui Ilie Șeptelici biv Stolnic, și denainte șoltuzului și a tuturor târgoveților de târgu de Suceavă“. ¹⁾

¹⁾ — Iorga, Studii și Documente vol. V. p. 101.

La 1720 Iulie 20, Enachi țiganul dă un zăpis al său „dumisale Toader Bădeliță, Vornicul de Suceavă“ că vinde „o fată de țigan, anume Axiniia, carea, fiind saracă de părinți și fiind-o la noi pe vremea foametei, fiind mare lipsă de pâni, cât era să peae copila de foame, deci noi cu multă nevoie am silit și ni am îndatorit la turci de am luat bani pe miiare și am cumpărat mălai, de am scos-o din foamete și, pe urmă, apucându-mă turcul pentru miiare, n'am avut de unde să o dau și am întrebat pe Svinția Sa, părintele Mitropolitul, ce voiui să fac pentru miiare, că o ceare turcul, și eu n'am de unde o da; și Svinția Sa mi-au zis ca să vându copila cui să va afla, să-m scoată zăpisul meu cel de miiare dela turcu. Au făcut-o în sărăcii cu o slugă a Mitropolitului . . . , și muma copilei au murit“.²⁾

Tot în ziua de 20 Iulie 1720, „Mitropolitul Ghedeon dă o țigancă lui Toader Bădeliță Vornicul de Suceavă, pentru căci și dumnealui mi-au arătat multe slujbe, spre câte l-am poftit și i-am dzis: nice la unele nu mi-au eșit din cuvântu, pentru socoteala și omenia dumisale. Să-i fie șarbă și țigancă“³⁾

Toader Bădeliță a avut veac lung; așa, în 1761 Februar 1, ca „biv Vornic de Suceavă“ figurează ca martur în actul prin care „Salomon Aeltester al evreilor din Suceavă, cu soția și fii, a luat o pivniță dela frații Costin și Ștefan Șeptelici și dela Ecaterina, fiica fratelui lor, Ioan. E lângă pivnița Burdujenilor și și casa popii I. „Planari“. O vinde episcopului de Rădăuți“⁴⁾.

În colecția de documente ce păstrez, privitoare la familia mea, am unele din care căpătăm oarecare știri despre Toader Bădeliță, om bogat, care avea parte și în moșia Criveștii, din județul Sucevei, moșie care astăzi chiar se numește și Bădilița.

(Va urma)

A. Gorovei



^{2), 3)} — Id., p. 102.

⁴⁾ — Iorga, Documente privitoare la familia Callimachi II, p. 180. — N. Iorga citează și: Wickenhauser, Radautz, p. 140.

La reluarea operei „Noaptea Sf. Gheorghe“

Acu doi ani „Armonia“ comemora împlinirea a două decade dela moartea lui Tudor Flondor. Era atunci în programul acelei comemorări și reluarea operei „Noaptea Sf. Gheorghe“. Dar considerații de ordin tehnic nu îngăduiră în 1928 înfăptuirea acestei reprezentatii. Încât s'ar putea zice: prăznuirea amintirii lui T. F. a continuat până'n acest an 1930; comemorarea lui T. F. s'a prelungit deci doi ani de zile. Fapt în care putem ceti un simbol; simbolul că F. nu trebuie și nu poate fi sărbătorit numai în anumite intersecții de timp, ci trebuie cultivat durabil și permanent.

Reprezentant al marei triade de muzicieni români din Bucovina (C. Porumbescu, E. Mandicevski și T. Flondor), F. se impune admirației noastre înainte de toate ca artist creator. Cântecurile lui atâtea câte sunt -- cu factura lor simplă, amabilă și insinuant-melodică (încât aproape-aproape se mărginesc cu tradiționala romanță), dar de un sobru stil Brahmsian, au toată șansa de a-și cuceri popularitatea pe care în parte au și dobândit-o (ca d. p. „Somnoroase păsărele“, Rândunică-rândunea“, sau corul „Traiu vânătoresc“). Iar operele lui de stil mare, „Moș Ciocârlan“ și „Noaptea Sf. Gheorghe“, cu pitoreasca lor broderie de motive populare și cu rutinata distribuție a materialului muzical, rămân realizări definitive în istoria muzicii românești. Muzician aproape numai autodidact, deși elev al lui Robert Fuchs, în orice caz muzician netitrat, F. ne prezintă (ca și comilitonul său C. Porumbescu) erupțiunea unui puternic talent firesc (N. Tcaciu-Albu). Ca și E. Mandicevski, el dirijează la Societatea filarmonică Cernăuțeană o orchestră fiind încă numai elev de liceu. La ce înălțimi ar fi fost să ajungă și el (și și mai nefericitul său tovarăș C. Porumbescu, mort în vârstă de numai 29 ani) putem înțelege din uriașa ascensiune a lui E. Mandicevski.

Dar F. mai are dreptul de a ne ține mereu trează recunoștința noastră, și prin altă lature a personalității sale. A fost un vajnic animator al sufletului românesc din Bucovina obidită. Elocvent e chiar faptul că el, castelanul dela Rogojești, n'a pregetat să se înfrățească cu melopeia populară. Descendent al unei familii aristocratice în accepțiunea generoasă a cuvântului (aristocrați cu

*) Cuvânt rostit la reprezentațiile operei „Noaptea Sf. Gheorghe“ realizate (la 19 și 20 Martie 1930) de soc. „Armonia“ în Teatrul Național din Cernăuți.

toții printr'o generală înfrățire în vraja muzicii), F., cu plăpânde sale resurse fizice, cu toată puținătatea fizicului său, fu și el un răscolitor al dinamismului național. Și aceasta încă de prin anii 1883-1884 când în fostul Otel de Moldavie de lângă biserica Sf. Paraschiva [acelaș Otel de Moldavie de care se legau și alte zile de glorie ale conștiinței noastre naționale] F. își dirija muzica alcătuită de dânsul pentru cutari piese ale lui Alecsandri (Rămășagul, Nunta țărănească, Rusaliile) ori pentru Lița Pescărița lui N. A. Bogdan. Fu apoi, aproape din capul locului, din Martie 1883, sufletul Armoniei (înființate la 1881) unde F. era de toate: cântăreț, dirigent de cor, violonist, dirigent de orchestră, ba chiar și actor, dar mai presus de toate, compozitor. Erau zilele eroice ale Armoniei, când corul ei nu se putea recruta decât aproape numai din studenți, fiindcă, era destul ca tu funcționar să apari într'un singur concert al Armoniei, pentru ca a doua zi să te pomenești mutat, din așa-zise interese de serviciu, în cine știe ce surgunit colț al Bucovinei; erau zile de dărzenie valahă când un Mitropolit, seară de seară, asista la reprezentațiile teatrale ale Armoniei, pentruca cu intenție și cu ostentație să fie un ghimpe în chezaro-crăieștii ochi ai guvernului. În tot timpul acesta F. a fost un neclintit luptător gregar al Armoniei, chiar și atunci când i se dădu cinstea de președinte al societății. Și tot apogeul Armoniei e înghirlandat de numele Tudor Flondor. Neastâmpărul firii lui de artist, găsia mereu noi ieșiri și noi avânturi pentru vremurile acelea când Bucovina românească își gâlgăia clocotul durerilor înăbușite în cântec românesc. Cele două mari turneuri (1901 și 1903) ale Armoniei în întreaga Bucovină, fură nu numai iurușuri de cucerire, ci și adevărate drumuri de triumf. Și ce meleaguri, cât de uitate, din acea robită Bucovină, nu tresăltară atunci de fiorul baghetei lui Flondor? Storojineț, Siret, Suceava, Câmpulung, Vatra-Dornei, Gurahumorului, Solca, Rădăuți! . . . Ocum trebuie suflet, mult suflet, eroic suflet, pentru ca să te reverse în așa expansiuni! Când apoi Armonia jubiliază cu 20 ani de viață, atunci F. îi încunună bucuria cu premiera operei populare Moș Ciocârlan (4 și 6 Mai 1901). Trei seri Moș Ciocârlan urmează un an mai târziu, în Mai 1902. Din toate plaiurile Bucovinei coborîră atunci ca la un mare sobor național vrăjiții turneului Flondor, descălecând la — Czernowitz. Ecoul fu de data aceasta de o repercusiune simbolică și cu mult mai larg decât zăgazurile unor hotare..

În adevăr, „Reuniunea românească de muzică“ dela Sibiu, Ardealul deci, și-l aduse pe Moș-Ciocârlan, cu autorul lui cu tot, la Sibiu. Și aceeași Reuniune Sibiană descinde apoi în anul Expoziției generale din 1909, iarăși cu Moș-Ciocârlan inclusive autorul lui M. C., la București. Opera M. C. trecu atunci de cinci ori peste scena Teatrului Național dela București. Bucovina și Ardealul intraseră atunci — douăzeci de ani înainte de memorabilul 1916 când România prinse a-și întoarce vizitele . . — deabinele în capitala României libere. Au fost poate cele mai mari clipe din viața lui T. Flondor.

Și suntem încă destui cei ce ne aducem aminte cum reapăru apoi T. F. în fața noastră. Frumosul lui chip cu „fața palidă“, cu „ochii de jar, pletele negre“ (N. Tcaciuc-Albu) răsări între noi și mai mistic-nimbat, și mai amintitor de-un anumit ipostaz al Luceafărului lui Eminescu. Eram noi atunci mai mulți inși cari îl vedeam printre stihurile lui Eminescu și cari sub bagheta lui F. fredonam versurile eminesciene:

Pe vițele-i negre de păr
Coroana-i arde pare,
Venia plutind în adevăr,
Scăldat în foc de soare.

.
.
El vine trist și gânditor,
Și palid e la față;

Doar ochii mari și minunați
Lucesc adânc, chimeric,
Ca două patimi fără saț
Și pline de'ntunerice.

Așa-l vedeam, înfrigurat (în 1906 și 1907) la repetițiile Armoniei, pentru noua sa operă populară Noaptea Sf. Gheorghe. Iar într'un cerc intim unde se cânta Viorica lui Flondor cu versul „Eu în scurta mea juneță zi ferică n'am avut“ — F., clătinând trist din cap, spunea atunci: „Da! Versul acesta e sinteza întregii mele vieți! Și de-aș fi rămas, cel puțin, numai al muzicii!“

Pe urmă se stinse undeva, departe de țară, lângă Berlinul Germaniei, în 23/6 1908, neîmplinind 46 ani.

Incât, dacă astăzi, la peste 20 ani dela premiera operei Noaptea Sf. Gheorghe, Armonia reia ultima mare creație a lui T. F., atunci, să nu uităm, cântă în fața noastră nu numai imnul de recunoștință al Armoniei pentru marele ei îndrumător Tudor Flondor, ci însuși sufletul Bucovinei din vremuri de răstriaște cântă, cântă patria Imnului nostru de mare Unire, cântă Bucovina lui

Ciprian Porumbescu care întregii Românimi îi strigase că „Pe-al nostru steag e scris Unire“ și cântă Bucovina Unirii din 1918, Bucovina Unirii cei fără de condiții și fără de precupețiri.

Iar pentru oricine și pentru orcând, mai presus de vremuri și mai presus de oameni răsună azi în fața noastră artă adevărată, într'un prețios aliaj de cântec popular și de muzică savantă.

Leca Morariu

Creangă și articolul „Misiunea preotului la sate“

În 1872, B. P. Hasdeu publică în revista sa, „Columna lui Traian“ III 1872 Nr. 10 p. 78—9, un articol intitulat: *Misiunea preotului la sate*, și iscălit „Preotul I. Creangă“.

Deoarece articolul menționat a fost publicat în 1872—atunci când I. Creangă fusese *deja* exclus din cler pentru abateri dela preceptele canoanelor —, deoarece articolul era iscălit „preotul“—atâta timp cât Creangă nu avusese niciodată acest rang bisericesc — și deoarece limba articolului conține neologisme multe, mulți cercetători literari s'au îndoit asupra paternității lui Creangă. Tudor Pamfile, Moștenirea lui I. Creangă, „Ion Creangă“, VII 1914 Nr. 11-12, p. 286, spune că art. nu poate fi al lui Creangă, pentru că acesta se răzvrătise — din cauza sincerității sale — împotriva „prefăcutei cucernicii“ și fusese eliminat din cler. T. Pamfile greșeste căci Creangă se răzvrătise împotriva clerului orășean și — mai mult împotriva severității canoanelor clericale; asta, însă, nu l-a împiedicat să fie credincios cleric și să vadă menirea apostolească a clerului în altă direcție a misiunii la sate. S'a mai obiectat că articolul e iscălit „Preotul I. Creangă“, atâta timp cât, atunci (în 1872), el fusese exclus definitiv din cler, ș'apoi *preot* n'a fost niciodată.

S'a mai obiectat, în sfârșit, că limba articolului cuprinde multe neologisme, ceea ce nu se întâmplă în opera lui I. Creangă (lasă că și opera lui Creangă conține multe neologisme — ce-i drept, mai puține decât articolul de față, — după cum observă Leca

* Fragment din lucrarea *Viața și opera lui I. Creangă*, care va apare în curând.

Morariu, *Pentru autenticitatea unui articol al lui Creangă*, („Junimea literară“, XIII 1924, Nr. 1—2 p. 64).

La aceste obiecții răspunde în parte I. Gh. Savin, Creangă ca preot, în „Calendarul revistei *Ion Creangă*“ pe 1914, Bârlad, 1914, p. 53-9: „articolul prin multele-i neologisme care păstrează încă stilul manualelor de pastorală din seminar, și prin avântul tinerească al articolului, tradează în Creangă pe proaspătul absolvent de seminar, dornic de muncă și bogat în planuri“. Că art. e iscălit „*Preotul I. Creangă*“, Savin justifică: „cât de mult a ținut Creangă să ajungă preot“ (când era tânăr).

La aceste solide argumente ale lui Savin asupra paternității lui Creangă, am de adăugat: preotul dela sate descris în articol nu-i decât prototipul părintelui Ion din *Amintiri din copilărie* II (sau I). Părintele Ion e acela care umblă din casă în casă ca să îndemne pe „poparâni“ să-și dea copii la școală, argumentându-le pentru necesitatea și binele pe cari le aduce cartea în gospodăria unui om.

Deci articolul e scris de Creangă. Însă nu-i scris în 1872, pentru că n'avea nici un rost să scrie Creangă acel articol în timpul cât fusese exclus din cler. Articolul e scris în tinerețe, și atunci iscălit „preotul“, după cum a arătat Savin. Hasdeu, însă, l-a publicat¹⁾ în 1872, tocmai ca să facă o antiteză tendențioasă între ceea ce era Creangă prin ideile înălțătoare din articol și între anatema prăbușită în 1872 asupra lui. Deci, Hasdeu a publicat articolul în 1872, ca să blameze actul de excludere al lui Creangă din cler; căci, altminteri, l-ar fi publicat în alt an.

Așadar, însăși coincidența datei publicării articolului *Misiunea preotului la sate* cu aceea a excluderii din cler, te hotărăște să crezi că articolul e scris de Creangă.

Lucian Predescu



¹⁾ Am arătat în articolul *Iarăși autenticitatea unui articol al lui Creangă* („Junimea literară“ 1925, 92) că Hasdeu **reproduce** enciclica lui Creangă *Misiunea preotului la sate* din „Curierul de Iași“ — fapt care-i scapă d-lui Lucian Predescu — Leca Morariu.

Drumuri cirebire

Carnet istro-român *)

23 August 1927: Sucodru

Sucodru-l e mai restîrzeit (= împrăștiat) chiar și decât Nosolo. Cutare hartă militară austriacă nici nu-l înregistrează, decât numai după numele familiei Tirdoslavichi. Și totuși tovarășii noștri de drum ne lămuresc că sătulețul acesta risipit su codru (= sub munte) numără cam 43 de case.

Cea dintâi vine chiar lângă drum. Căsașii vorbesc — chiar de pe aici... și croaștește, pentru a ne aduce aminte că cu tot numele lui curat românesc (și cel mai românesc între toate satele cirebire), Sucodru-l e pe jumătate pierdut (cf. și Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria I* 1914, 12).

Casa vecină pare pustie. Bufnim ușa; întrăm. — Ecco o zărni ali more de măr (= Iată o morișcă sau moară de mână) — face doctorul, arătându-ne un cogemite rășnițoi. Apucă apoi de sub grindă mânerul (o botă de lungimea unui baston), îl vără în roată, îl fixează cu celalt capăt sus, în tavan, și prinde a învărti — Țiia se pure viptu, ali truchinele și se mațire (= Aici se pune pânea albă sau porumbul și se macină) — continuă lecția noastră de etnografie. Astăzi zărnile dispar, fiindcă acumă aren more (= avem mori). În cotlonul din stânga e cantina ali conoba (= beciul, pivnița). Și cu tot hodorogul nostru, țipenie de om încă nu ne-a întimpinat în această casă a nimănu.

Ne luăm deci purtarea la obraz și urcăm la etaj: Un antret ca de mănăstire au de cetățuie. Zidărie parcă anume făcută să stăvilească arșița de afară. Pe de lături două chilioare. O zdreanță de obial pe un mindir de paie, o grămăjuie de lână nescărmănată o vraște de catrafuze, rămase alandala. Ba — o ulcică cu lapte proaspăt, călduț și un caier de lână toarsă. Care va să zică tot fințează cineva în această muțenie de casă!! Coborîm. Spaima, încremenirea, sfiala bieteii băbuște când, în sfârșit, dăm peste ea, e duioasă. Și-i tot o rufă de sus până jos nenorocita de dânsa. Și tace, pentru că nici nu g a n e v l a ș c h i (= vorbește cirebirește);

*) Continuarea paginilor din „Făt-frumos“ 1929, 216—220.

1) Pentru etimologie cf. croat. zrvanj, -vnja = morișcă; umblețul morii; piatra morii; — și slovenul zrmija, zrnika = morișcă.

e din a fare (= din sate neromânești). Noroc că dă cu ochii de doctorul Belulovici.

— Niș n-ari friche! (= Nu te teme) — o ogoiește doctorul, și apucându-i brațul: — Vedeț cum de undici an' trețe sa cu mărlle nemedicate (= 11 ani o duce așa cu brațele netămăduite), fracturate de pe urma unui accident de automobil la Albona. Ecco signor profesoru cum se la noi siromașno zive (= în câte sărăcie trăiește lumea la noi)! —

A treia casă din Sucodru. Aice — vorba (semicirebiră!) a doctorului Belulovici — se vorbeze romaneșche. Oamenii aceștia se îndulcesc și cu miere, după cum se vede din stupul de celițe (= albinii) de colo. Un car cu boi urcă drumeagul desumbrit, care vine din vale ca dintr'un raiu al răcorelii. Și'n adevăr polobocoiul din car aduce apă, apa atât de scumpă acum pe aceste meleaguri. Apa se cară deci și cu vozu (= cu carul) din beca [?; ori poate reca (= râu) slovenul reka, croat. rijeka = râu?] ali din potoc; iuve se trefe (= sau din râu; unde se întâmplă), dar și cu brentele pre cur (= cu donițele pe dos).

Lucru de-a mirarea e însă că coșcogemite român ca acest Ive Tirdoslavichî „Cmeticiu“, de abia 55 ani vârstă, și ca alții la fel văzuți pe aiurea, într'o zi lucrătoare ca aceasta, — proptește „gardurile“ de zid și habar de lucru n'are.

— E ce lucraț (= Dar ce mai faceți)? —

— Hladin-ne, gospodine (= Ne umbrim, răcorim d-le)! —

Și, când noi stăruim: — Noi ren rada lucra. Nu lucran niș, che an tot finit (= Am lucra cu drag. Nu lucrăm nimic, fiindcă am isprăvit totul). —

— E ahmoce ren ārpele vinde. Pre niș le daien, samo se-r-le nușcarle la (= Și acum am vinde pietrele. Le dăm degeaba, numai de le-ar lua cineva)! — adaoge mehenghiul de cmetici (= gospodărel) Tirdoslavichî.

— Carle-i pre vapor, blazi de ie; dobănde pinezi! E noi macica de coda trajen... (Care-i pe vapor, halal de dânsul: câștigă parale! Iar noi tragem mâța de coadă...) — întregește o samițe (= o codană), debitându-ne savuroasa locuție, atât de elocventă pentru munca și sporul de muncă al omului nevoiaș, locuție în felul căreia cmeticii dacoromâni mai spun că celui bogat, dracul îi leagănă copiii; iar săracului, îi trage mâța de coadă.

Și cât de tristă-i țara aceasta unde omul odată se pomeneste că n'are ce lucra! Ba ici-colo câte un moșnegel se 'ntorce acasă c'o sarcină de crengi; le așează jos și prinde a ciupi de pe ramuri o frunză după alta, pachetându-le în bisaghe (= desagi). Lucru adevărat moșnegăresc!

— Țăsta-i za lu blaghe căn fure Bora (= Asta-i pentru vite pe la iarnă). —

Iar vorba „când fure Bora“ e maică identică cu pe la iarnă, Bora (Crivățul Carstului) bântuind cu mare cumplenie, încât rescopere (= descopere) și casele.

Alții își fac acest iernatec de frunze, punându-le la uscat cu ramuri cu tot.¹⁾

Și totuși e cineva în aceste case văduvite de bărbați (căci cei mai mulți dintre bărbați ăs pre lume (= is duși pe lume) care nu ostioiește din lucru: mul'erle (= femeile). Țăle veden șede pre scrile su case; lăra scubescu za bicive (= Le vedem șezând pe scăunele²⁾ sub casă și scărmănând lână pentru colțuni). Potle vor vo torce; pletescu și facu bicivele (= Apoi vor toarce-o; o împletesc și fac ciorapi). Un brechiciu (= cățel), incurcat printre picioarele lu nūșcarle (= nușcăruia), schițe (șchiaună) în dialectul său internațional.

Sânt apoi în acest Sucodru frumos revărsat, case pitorese izolate. O largă vedere se deschide asupra lacului Cepici (azi Felicia), Felicie cam infelice, fiindcă urmează să fie în curând secată și transformată într'un raiu de pământ roditor de câtră harnicii și meșterii lucrători de pământ cari is Italienii.

Ne oprim acum la Soldatică Martin de Ive (= fiul lui Ive), cel mai mare cmet de toț ancea, deci fruntașul gospodariilor de aice. O „prisacă“ de vre-o 10 știubeie e și ea mărturie pentru bunăstarea lui. Ține și oștarie (= han), încât oprirea ni-i cu îndoită hălăduire: mereu-însetații Cărciu și Belulovici trag la cele boțe de vir (garafe de vin), noi ne îndulcim cu mierea istriană. Și fiindcă nu cauți, afli ceea ce nici prin cap nu-ți da să cauți. Cineva dintre căsași, întrebat ori de

¹⁾ Procedeu care, o lună mai târziu, ne-a fost dat să-l găsim aidoma la fel în țara Moților noștri. Și „gardurile“ de piatră, cum le-am văzut pe alocuri la Moți, amintesc aceleași împrejurări istro-române. Incât Moții, muritori de sărăcie cum sânt, rămân Cirebirii Dacoromâniei. Și, din păcate, fenomenul rotacizării nu e singura asemănare dintre Moți și Cirebiri...

²⁾ ? Etimologia ?

nu știe cânta un cântec ruman'ez (= românesc), se înfățișează deodată cu un minunat exemplar de sopelele țale mici, atât de aidoma arătate în ilustrația ¹⁾ lui T. T. Burada (O călătorie în satele românești din Istria 1896, 57), unde nu lipseștenici pisca (= „frunza“, „foița“) de papură princare se sope (= se suflă, cântă). Dar numai cmetu (= gospodarul casei), dus undeva îi știe meșteșugul acestui rustic „oboi“ și rămânem cu adâncul regret de a nu-i putea auzi glasul și de a nu-l putea cumpăra.

În buiestrul desghin al gloatei de copii cari ne dau slăvit alai, o pornim apoi înainte. Ocheșenia firească a acestor mutrișoare, boite din gros de soarele istriian, mai e sporită încă și de hazlia muruială a nespălării lor — lucru scusabil în scumpetea apei de aice. Parc'ar fi sărăcuții de ei, niște figuri de iarmaroc, anume caraghioslâte. Întâmplarea vrea totuși să ni-i arate zburdând de sănătate și cuvântând cea mai frumoasă limbă cirebiră. Elementul românesc are deci viitor cel puțin încă o generație, chiar și'n acest Sucodru pe jumătate slavizat, în care casele definitiv croatizate le ocolim, deocamdată.

Pe ziua de astăzi ne abate să mai vedem bisericuța Sucodrului. După obiceiul italian, biserica trebuie să domine locul. Vom ridica deci o bună bucată de costișă pentru a ne vedea la la bisericuța lui San Quirino.

Dincolo, pe muntele Tirisu'evița, se văd urmele funicularului cu care în 1924—1926, s'a exploatat puțina pădurice din partea locului.

Trecem pe lângă o „grădină“ de măslini, — vorba vine: grădină; o fâșie de lut împietrit de arșită, în care vre-o zece măslini chinuiți își sfârogesc frunzișul cenușiu, prăfuit parecă. Dacă orcând măslinul face impresia de pom tânjitor, atunci mai ales aice impresia această e dezolantă.

— Âs olivele de baseriche de Sveti Duh (= Sânt măslinii bisericii Sfântului Duh) — măslinii bisericii din Nosolo deci, ne lămurește Cărțulici.

În schimb stejărișul e chiar frumos, umbrind ștala (= grajdul) dela cutare starine case (= casă bătrânească) așa de temeinic încât acoperișul de slame (= paie) a prins chiar mușchiu. Rubide (= mure) și zdrile smocve (= smochine coapte) te îmbie din bolovanii împrejmuirilor.

¹⁾ Ilustrație reprodusă și de noi în „Făt-frumos“ 1929, 58.

Prindem a urca turisticește la bisericuța Sucodrului. Panorama crește din ce în ce mai amplă: pajiște cu verdeață ca în România noastră ă-n Lug-ul din vale (croatul lug = luncă; aice termin toponomastic); platoșa de oțel a lacului Felicia la la stânga; lin-undoindele dealuri ale satului cirebir Bârdo în fund...

Bisericuța, ca toate surorile ei de-aice, aproape oarbă de ferești, închisă în singurătatea ei și cu un zid de cetățuie. Poposim în strâmtă ogradă-țintirim, pe iarba necosită și răscoaptă în care zeci de șopârle speriate fac să șerpuiască, cu sunet de uscăciune, mulțime de șerpi nevăzuți.

Ne lipsesc cheile Meșterul Cîrciu, cu care omul nu moare la drum, își instalează pe loc telefonia fără fir și mai chiaro nego un mladichî (= mai tare decât un flăcău) își răpede răcnetul în vale: — O cîmatre, ocî verîț, che ve nîșcarlî omir cl'emû (= Hei cumătre, poftiți încoace, că vă cheamă niște oameni)! —

— Zicet: medigu Belulovicî — îl completează doctorul.

— Nu zicet niș slabo; va fi bire (= Nu spuneți nimic de prisos; are să fie bine)! — refuză Cîrciu orce adaos la depeșa sa.

Pe urmă răspunsul croat (!) din vale ne vestește că cheile au și pornit în sus. Așteptăm. În liniștea amurgului ne pătrundem de sălăstria acestor surgunite locuri. Totul, totul are aice aierul de părăsire și de viață care a fost odată. Nici nu poți cuprinde cu mintea că adineori a putut răsuna aice glas de om.

— Cavtaț che nu ă-n iarbe zmiîa fie (= Luați seama să nu fie în iarbă vre-un șarpe)! — te trezește Cîrciu, traducându-ți cu un foarte plastic gest înțelesul croatului zmiîa (= șarpe). Sai în picioare și prinzi a te orienta asupra terenului.

Sus în deal ruinele bisericeții San Filippo e Giacomo, alt străvechiu lăcaș de închinare. Mai la dreapta, tot pe coasta muntelui, e Grado, un rest de fortăreață cu o terasă de pământ. ne lămurește Cîrciu, che potu doi și zece omir zacea (= de pot 12 inși sta culcați). Acolo s'au apucat odată să sape comori trei Susn'evț (= Susnievițeni) și s'au nenorocit, c-au ur mutast verit, e atu șepo e cela treiu fare din cale (= că unul a ajuns mut, al doilea șchiop și cel de-al treilea smintit) — își încheie Cîrciu povestea.

Numai doctorul Belulovicî, culcat în iarbă, nici grijă de zmiie n'are şi pare pe altă lume dus.

— Sânt prima vote (= dată) Țiia (= aice), signora şi signor profesor, şi ve zehvalesc che m-aţ Țiia facut veri (= şi vă mulțumesc că...). Cum re fi musat che şi noi conostên nostru pasatu (= Cât de frumos ar fi să ne cunoaştem şi noi trecutul)! Cine ştie ce viață a fost odată aice! Ce fel de om ir (= oameni), ce fel de a vi (= strămoşi) ai noştri cu limbe ruman'eze!... Şi totuşi, noi Vlasi de anţ (= Valahii de aice) vom fi primii Italieni!... —

Îi aducem aminte de bărbăția lui Ivan Soldaticî din Letai; doctorul se răsteşte enervat: — Italieni, am zis, nu Croați! Apărându-ne de Croați e doar fatal să ajungem cei dintâi şi cei mai bun Italieni... — încheie dânsul cu un fel de resemnare.

Cârciu ne înhoalbă mirat de aprinderea vorbei noastre, pe care el n'o poate pricepe. Un corb taie văzduhul cu solemne bătaî de aripi şi grave croncăniri; un crainic, ai zice, apărut deodată din bătrânele vremuri ale Romei pe cari tot doctorul Belulovicî le evoca adineori amintind de nişte străvechi drumuri romane ce s'ar fi aflând pe aice undeva. Şi o clipă parcă ai trăi o pagină din Titus Livius...

— Ma va fi mai bire sa (= Dar va fi mai bine așa)!— se rumpe Belulovicî din reverie. — Ecco colo pre iazeru (= lacul) Felicia, satul Cosliaco ¹⁾ ovoteruman'ez (= odinioară român), astez croaf, deşi are familii cu numele Belulovicî! Şi aice în Sucodru atâtea case complet slavizate... Mai bine să ne salvăm pentru romanitate!... —

— Mai bine să vă Țineți până la cel din urmă așa cum sânteti şi să mai trăiți 200—300 ani, că, mila Domnului, sânteti încă destui. —

— Să ne Ținem până la cel din urmă? Ța-i musat Țe voi ziceț şi pote fi buro zu lu cel'i dila Mărăsesti, ma ne za lu noi, za lu sa siromastine (= Îi frumos ceea ce ziceți d-voastră şi poate fi bun pentru cei dela Mărăşești ²⁾), nu însă pentru noi, pentru așa sărăcime)!... —

Sosirea băiețandrului cu cl'uciu (= cheia) ne curmă vorba. Un mladichî (= flăcăuandru) cu ochii ca şi rubidele (= ca murele), dar care boabă de vlaşchi (= cirebirească) nu ştie.

¹⁾ Azi: Cossiliacco.

²⁾ Doctorul Belulovicî citeşte şi ziare dacoromâne.

Mă-sa-i din Uelica (cătun sub Monte-Maggiore); tat-su numai cu ceilalți Podgorț (= Sucodreni) rupe-taie câte o vorbă valahă.

Întrăm în mucegăiosul cuprins al bisericii. Ciudat că'n seceta și arșița acestor ținuturi poate stărui atâta igrasie. Pereții goi răsună a pustiu.

Cârciu aprinde o candelă și — sub impresia dialogului de adineori — slujba începe Cântăm Ceace nostru (= Tatăl nostru) de Ciprian Porumbescu cu text istroromân — după Calindaru lui Andrei Glavina Cântăm apoi un Deșteaptă-te, Române, pe care-l știe și doctorul Belulovici dela colegii săi ardeleni din Budapesta și sfârșim cu aromânescul Spune bre gione, ocl'u de-amură, care-i foarte pe placul doctorului.

— Se mai tude de iel' veriru cătra noi sa cănta, re fi mai bire (= dacă ar veni mai mulți inși pela noi să cânte așa, ar fi mai bine)... — încheie fratele Belulovici. Tansmitem în gând această dorință societăților de cântare din România tuturor uitărilor...

Coborîm apoi vulturește la vale. Noaptea ne învăluie în tainele ei și 'ntr'ale noastre...

Leca Morariu

Recenzii

De-ale manualelor noastre didactice: G. I. Chelaru și Scarlat Struțeanu, Carte de limba română pentru clasa a V-a. —

Acum când corpurile didactice sunt chemate să propună manualele pentru anul școlar viitor, credem că e la loc să spicuiim din produsele unora din acești autori didactici — autori cari, în vara anului 1929, în urma modificării pripite a programei școalei secundare, au improvizat manuale la repezeală.

Anticipez că graba cu care au trebuit să lucreze ar fi doar o circumstanță atenuantă, care nicidecum nu scuză inadvertențe și lipsuri ca cele pe care le vom arăta

De rândul acesta ne vom ocupa de opera a doi autori, cari nu mai sunt debutanți în literatura didactică, fiind în acelaș timp fruntași ai învățământului secundar: unul profesor la Școala Normală și la liceul „Lazăr“ din București, altul profesor la liceul „Mihail Viteazul“.

Ei bine, partea teoretică pe care ne-o servește manualul acesta, îndeosebi cea privitoare la genul liric, prezintă neajunsuri din cele mai regretabile. Dar să spicuiim.

Primul text, ca probă de doină, pe care ni-l dă manualul e cunoscutul

„Strugurel bătut de piatră,	De-ai călca din piatră 'n piatră,
Rău e, Doamne, fără tată,	Din străin nu-i face tată,
Strugurel bătut de brumă,	De-ai călca din urmă 'n urmă,
Rău e, Doamne, fără mumă.	Din străin nu-i face mumă“.

Iată acum un model de — analiză literară: „Autorul doinei noastre se plânge că e rău fără tată și fără mamă. Apoi, ca să ne facă să simțim și noi durerea lui, ne dă două exemple (!): primul că, dacă te-ai sili să calci numai din piatră în piatră — o imposibilitate — din străin nu faci tată; al doilea, că dacă te-ai sili să calci numai din urmă în urmă — altă imposibilitate — din străin nu faci mumă“.

Se putea oare o reproducere mai școlăresc-primitivă, a ideilor din doină? Iar doina

„Cântă puiul cucului	Ș' așa cântă de cu jale,
In mijlocul codrului	De pică frunza pe cale,
Și-așa cântă de cu dor,	Și-așa cântă de duios,
Frunzele în vânt că sbor,	De pică frunzele jos“

e comentată așa:

„In a treia doină ne arată plăcerea pentru cântecul cucului. Ca să ne facă și pe noi să-i vedem plăcerea, ne spune 3 (cu cifră!) fapte*) după care să ne dăm seama cât de mare-i este această plăcere: întâia, că și frunzele zboară, când cântă cucul de dor; a doua, că și frunza se usucă și cade, când cântă cucul de jale; a treia, că pică frunzele jos, când cântă cucul duios“ (deci, chiar și rimă — în analiza literară!)

Iar în „Doină, doină cântec dulce“ „un Român, al cărui nume e necunoscut, și-arată iubirea pe care o are“ (școlarism din cele mai vulgare).

Și acum, o definiție:

„Lucrarea în care se întrupează o stare sufletească (??), se numește poezie, adică o operă cu fond poetic“. Autorul — sau autorii — cred că „stare sufletească“ e identic cu sentiment!

*) In altă doină „spune 2 (tot cu cifră!) fapte caracteristice“. Iar la pag. 59: „Agamemnon avusese patru copii: 3 fete și 1 băiat“, deci — statistică!

Iar poezia lirică e aceea în care „se exprimă direct sentimentul poetului“. Dar când poetul își exprimă sentimentul, proiectându-l asupra altor ființe sau chiar asupra naturii neînsuflețite, mai e și atunci exprimat direct?

Altă definiție: „Poezia lirică în care poetul își întrupează starea sufletească servindu-se (?) de un sentiment de iubire avântată se numește o dă“.

În afară de formularea încurcată a definiției, cetitorul atent va mai remarca amănuntul ortografic că lipsesc două virgule: una, înainte de „servindu-se“, alta, după „avântată“. Să nu ni se spună că șicanăm pe autori pe chestie de virgule: D-lor ignorează mereu virgula la construcțiunea gerundială și la cea participială, indentificându-se astfel cu recalcitranta marei majorității a elevilor în chestiunea aceasta. *)

Probe de neglijență în text:

În „Rugăciune“ de Eminescu, lipsește versul

„Înălță-ne, ne mântuie“.

Nu credem să fi fost cenzurat de autori, ca versul

„Copilași în pielea goală“

(într'o doină de Alecsandri), căzut victimă pudicității pedagogice (pag. 12).

La „Stelele 'n cer“, înzădar căutăm numele lui Eminescu.

La pag. 46 s'a putut să rămână următoarea eroare — tipografică negreșit, dar de neiertat într'un manual școlar: „Dintre preoții noștri cei ce au scris idile frumoase sunt: V. Alecsandri etc. ... (Și iar lipsesc două virgule: după „noștri“ și după „frumoase“).

— O parte reușită a cărții sunt lămuririle istorice și teoretice, privitoare la genul dramatic. Dar și aci dăm de inadvertențe ca aceasta:

„Culminația este momentul când situația eroului principal a ajuns la extrem (?), așa că trebuie să urmeze un sfârșit bun sau rău“. Nici de cum! Așa cum e formulată, definiția aceasta are în vedere mai curând ceea ce teoria germană numește „Moment der letzten Spannung“, momentul suprem dinaintea desnodământului, când, în tragedie, intervine o ultimă speranță pentru erou, iar în comedie, o ultimă piedecă, de învins.

*) La pag. 59 lipsesc 8 virgule de felul acesta (8!)

Iar culminația e acel punct în desfășurarea conflictului, unde una din cele două voințe în luptă și-a ajuns ținta sau e aproape de ea sau are măcar iluzia de a și-o fi atins. Schimbarea bruscă ce se produce după acest moment culminant este peripeția, pe care manualul nostru o definește de tot greșit, când zice: „În cursul acțiunii, eroul principal își poate schimba atitudinea. Această schimbare se numește peripeție“. Dar peripeția nu e o schimbare în atitudinea eroului, ci e schimbarea sorții, a împrejurărilor, care nu „poate“, ci trebuie să se producă în dramă.

— A fost o idee bună a face să urmeze, după Electra, Hamlet — bună, pentru că dă prilej de a studia tratarea aceluiaș motiv în epoci și stiluri atât de diferite. Dar reproducerea textului d-lui A. Stern — traducere atât de defectuoasă și de inestetică — a prilejuit o sumă de erori ortografice, pe care autorii — conform cu o practică prea cunoscută — nu le-au mai corectat. Sunt erori de tipul următor: 'ți-aș, nu'i, ia'ți, că'i, din parte'ți; voștrii; perzându-și. La fel, în „Electra“, găsim mereu apostroful, aplicat, fără nici un rost, în locul linioarei; deci, nu numai: că'i, n'i, taie'ți, spuneți'mi, dar și: l'am, l'ai, l'au; făcut'o, și chiar: i'a fost. Și totuși, aceiași autori scriu în cartea de limba română pentru clasa a II-a, la pag. 155:

„Vorbele care nu formează silabă se leagă cu linioară de cuvintele cu care se rostesc împreună: Tu-i ceri să-ți numere toate și el dator te mai scoate. Nu-i coasă de mătase. Cătu-s de bune!“ Dar unde să găsească elevul ortografia model, care nu poate fi decât a Academiei, dacă nu în manualele de școală și, îndeosebi, în cele de limba română?

Chestiunea aceasta, ortografia și punctuația manualelor, ar merita un studiu special și ar trebui să fie obiectul unui memoriu către onor. Minister al Instrucțiunii. Un astfel de autor e și d. Petru P. Ionescu, cu oribilele sale „Elemente de sociologie“, carte indigestă, care reușește să încurce definitiv mințile elevilor prin sumedenie de clasificări, de note și note la note și de savantlâc de prisos. D-l Ionescu 1) nu aplică virgula înaintea conjuncțiunii adversative ci, 2) are și D-Sa slăbiciunea cifrelor, scriind: „Ce se înțelege prin aceste 2 cuvinte“; „Activitatea intelectuală a omenirii se împarte în 2 mari grupe bine distincte“ etc. 3) are mania majusculilor; scrie: „Mediul, Rassa, Sufle-

tul și Timpul sunt Condițiunile de Existență ale oricărei societăți. Să studiem așa dar aceste 4 condițiuni esențiale“. 4) D-Sa scrie, de două ori la aceeași pagină (113) „să i-a (!!)" parte la conducerea țării“.

Dar să ne întoarcem la manualul d-lor Chelariu și Struțeanu.

„Rața sălbatică“ de Ibsen, ca probă de dramă realistă modernă, depășește hotărît nivelul elevilor de clasa a V-a. Era de preferat d. e. „Un dușman al poporului“. Și apoi cu o notiță de cinci rânduri (pag. 405), nu se pot edifica elevii asupra unui autor atât de profund și atât de străin sufletului românesc.

Dar acum, o culme, o perlă de definiție:

„Drama în care se întrupează prostia omenească ce vrea să treacă drept supremă înțelepciune se numește comedie“. Și autorii mai au imprudența de a adăoga: „Acest fel de prostie se numește prezumțioasă“. Îți vine să zici, ca Pristanda: „Curat prezumțioasă!“...

Genul retoric e tratat bine; o alegere din cele mai fericite e pledoaria lui Delavrancea în procesul Caragiale-Caion.

În rezumat, manualul reclamă o revizuire temeinică, dacă e să fie menținut în învățământ, după ce anul trecut a fost introdus, mai mult fiindcă apucase să apară înaintea altora.

Și ne mai întrebăm: Cum înțeleg să-și facă datoria specialiștii din Minister, când aprobă manuale în așa condițiuni?

Victor Morariu

Multe și mărunte....

Creangă în ucrainește. — În anul 1912 informam revista „Ion Creangă“ că se pregătește o traducere a întregii opere a lui Creangă în limba ucraineană. Această lucrare se și începuse cu multă stăruință de profesorul ucrainean Vasile Simowycz (pe atunci la Cernăuți, iar acum la Praga), care întreținea relațiuni de prietenie cu Gheorghe Tofan și cu alți Români și căuta o posibilitate de înțelegere, și pe teren politic, între Românii și Ucrainenii din Bucovina. În urma indemnurilor venite din partea d-lui Simowycz au apărut un șir de lucrări, ca de p. traducerea nuvelei Alexandru Lăpușneanu, care s'a publicat într'un calendar, o schiță a istoriei literaturii române, scrisă de subsem-

natul și tradusă de d. Sim., care a apărut în revista „Nedilea“ din Lwów, în 1912, apoi traduceri din ucrainește în românește ca de p. nuvela din viața basarabeană *Pe cuptor* de M. Coțiu-binschi (tradusă de d-l V. Marcu și de mine), care a apărut în „Junimea Literară“ și altele.

D-ra Ecaterina Mandicevski, îndemnată și ajutată deasemenea de d-l V. Simowycz, a tradus din Creangă în afară de *Popa Duhu* (vezi „Făt-Frumos“ 1930, Nr. 1) și *Amintirile din copilărie*. Traducerea *Amintirilor* a apărut în foiletonul ziarului „Nowa Bukowyna“, Cernăuți An. 1914, N-rele 42 (22 Iulie), 43 (26 Iulie), 45 (2 Aug.), 48 (16 Aug.) și 49 (23 August). Din cele patru capitole ale *Amintirilor* au apărut primele două în întregime, iar din al treilea numai începutul (*Humuleștii și împrejurimile*), căci... era vara anului 1914; războiul începuse și ziarul își întrerupsese apariția, la Cernăuți, scoțând încă un singur număr, N-rul 50, în 19 Noemvrie, în care însă traducerea nu se continuă. D-l V. Simowycz nu s'a întors, după războiu, în România, și probabil nici nu și-a mai continuat această activitate.



Pentru biografia lui Gheorghe Asachi. — Studiul istoric *Raiana Hotinului în timpul ocupației austriace...* Cernăuți 1930, publicat de dată recentă de d-l S. Reli, constituie o contribuție valoroasă pentru cunoașterea biografiei lui Gheorghe Asachi. Aflăm aici date precise despre „ober-protopopul“ Lazar Azachievici, tatăl lui Gh. Asachi, din anii 1788—1792 și despre peregrinările sale (probabil fiind însoțit de soție și de micuțul Gheorghe, care se născuse la 1 Martie 1787 sau 1788) prin Hotin, Bucovina și Lwów. În baza acestui studiu se vor putea completa și lămurii în bună parte locurile obscure din biografia lui Gh. Asachi, dată de d-l E. Lovinescu și de alții. Studiul d-lui Reli va fi, sperăm, un îndemn și pentru alții ca să caute alte izvoare relative la familia Asachi, în Bucovina. Astfel ni se pare că și Christof Issakiewicz, născut la 1842 în Cernăuți și fost câteva decenii învățător în Rădăuți, descinde din aceeași familie.

N. Tcaciuc-Albu



Iarăși substratul folcloric din Ivan Turbincă. — Între-gindu-și știrile din „Făt-frumos“ 1930, 5—10, d. Gh. Bogdan-Duică ne atrage atenția asupra poveștii Tudor, spaima dracilor (din broșura Gh. Tulbure, Când umbla Dumnezeu cu Sânt-Petru pe pământ, Oradea 1928) — poveste care prezintă coincidențe cu Turbincă al lui Creangă. Mănunchiul lui Gh. Tulbure, nou cumu-i, stă la îndemâna orcu-i vrea să paralelizeze. Noi ne lîmităm de-a mai reține (iarăși din bunăvoința maestrului Gh. Bogdan-Duică) următoarele precizări ale lui Gh. Tulbure pentru al său Tudor: „Povestea lui Tudor spaima dracilor . . . este culeasă din popor¹⁾ ca toate celelalte. O parte mi le-au cules învățătorii din părțile acestea, o parte elevii mai mari din școlile satelor, tot la indemnul dascălilor mei. Natural ei le-au transcris stângaci, naiv și fără nici un stil, uneori prost de tot; care cum s'a priceput. Eu am selecționat ce-a fost mai bun ca idee și ca structură, și pe urmă le-am pus altă carne pe schelet. Așa cum m'a ajutat mintea, se'nțelege. Din fondul lor sufletesc, din firul povestirii însă, n'am omis și n'am adaus nimic Numai haina literară este a mea. Tudor deci nu este nici imitație după Creangă, nici creația mea. Dacă nu mă'nșel, mi l-au trimis din comuna Roșioiri jud. Satu-Mare. În acelaș timp am mai avut una, aproape cu acelaș subiect, dar mai scurtă, din com. Borod, jud. Bihor. Le-am contopit pe amândouă, luând dela cea din Borod numai partea ce privește pățania lui Tudor cu Moartea, pe care o păcălește în chip atât de orginal și ingenios. Restul era asemănător sau neinteresant. Am botezat-o „Tudor“ etc. așa din capul meu, după cum și la celelalte titlul e al meu Când o scriam, am văzut imediat că seamănă cu Ivan Turbincă. Am făcut-o însă fără să mă uit sau să mă gândesc la a lui Creangă (pe care o citisem ca elev), ca nu cumva să fiu influențat și să-l imit. Mi s'a părut că tocmai aici stă valoarea ei. Este o variantă poporală a lui Ivan Turbincă, din părțile nordice ale Ardealului. Deci trecută din gură în gură și supusă unor influențe locale și adause de imaginație, obișnuite și firești la toate poveștile.“ (După scris. d-lui Gh. Tulbure către Gh. Bogdan-Duică, scris. datată: Oradea, 10 Dec. 1929).

L. M.



¹⁾ Sublinierile d-lui Gh. Tulbure.

Cronică

Ecou academic... pentru Bucovina pierdută!

D-l prof. univ. Leca Morariu a rostit (la 26 Februarie a. c.) ex. catedra în cursul său de literatură română următoarele:

Strajă a culturii, a sufletului românesc cum ne simțim și cum trebuie să fim, avem datoria de a ne sesiza de un macabru spectru în viața noastră națională. Două-trei zile înainte de..... recent-încheiatele evenimente electorale (!...), telegrame arhiurgente(!...) octrouau școlilor primare de peste Prut 6 ore de limbă ucraineană la săptămână. Nu insistăm! .. Faptul e împlinit și impune anumite concluzii. Și nu ne îndoim că'n fața acestui semnal de alarmă, studențimea română va ști și dânsa să-și mobilizeze conștiința de rasă!...

(După ziarul „Conștiința românească“, Cernăuți An. I 1930 Nr. 0 = zero).



Iuda Iacobanul! — Deputatul I. Iacoban care intervenia deunăzi în parlamentul României pentru introducerea a 6 ore de ucraineană în școlile primare de peste Prut, și-a luat răsplată cuvenită! În ședința din 5 Aprilie a. c., societatea studențească „Junimea“ (Cernăuți) l-a exclus pe „trădătorul Iacoban“ „cum infamia“ din rândurile membrilor săi emeriți. În zilele noastre, când opinia publică, pas de pas e pălmuită de cel mai pervers cinism, când d. p. un antagonist al statului și neamului român ca Krakalia e premiat cu 800.000 lei + decorație, — când indivizi certați cu cinstea (încât împotriva lor se iau sancțiuni chiar și'n „Monitorul oficial“) ajung primari de municipii, — când coloniștii români (din

Dobrogea și din Nordul Bucovinei) sânt zugrumați de chiar reprezentanții statului, — când, în sfârșit, de dragul idolilor politici orice imposibil devine posibil, — e bine că straja (mai puternică decât orice putregai oficial) a opiniei publice e trează!



Istroromâna, limbă oficială în Italia. — Primim din Val-darsa (Susu'evița), care-i centrul Istromânilor de sub Monte-Maggiore, următoarea triumfătoare știre semnată de vicepodestatul Fabio Branca: „Ho introdoto in Ufficio l'esclusività del rumeno; cosi tutti gli abitanti del Comune, anche quelli che usualmente a casa non parlano il rumeno, ad esprimersi quando vengono in Municipio in lingua rumena oppure in quella italiana“ (= Am introdus în oficiu exclusivitatea limbii române; încât toții locuitorii comunei, și cei cari acasă de obicei nu vorbesc românește, când vin în Municipiu trebuie să se exprime în limba română sau în cea italiană). — In postscript: „Ho imparato a parlare questo dialetto e sono contentissimo“ (= Am învățat să vorbesc acest dialect și sânt foarte mulțumit).



Ce podoabă de „ministru“ hrănește biata Românie la Roma?—...Dacă într'o scrisoare recentă dela Roma cetim următoarele: „M. Bartoli a fost la Roma în April la Congresul de studii romane, și a voit să vorbească cu ministrul Ghika *) ca să-l roage de-o intervenție oficială în chestia Istro-Românilor; dar timp de 4 zile d. Ghyka n'a voit să-l primească“!!!



Lui Constantin Berariu. — Toată admirația pentru felul cum „Junimea literară“ a d-lui Nistor știe să cinstească amintirea regretatului fruntaș al literaturii bucovinene C. Berariu. Omagiul comemorativ (1930 Nr. 1—4) nu s'a sfiit nici chiar de jertfa de a publica în întregime cele din urmă lucrări ale defunctului; traduceri (extrase și'n volume): Clopotul scufundat de Gerhard Hauptmann și Orcine de Hugo von Hoffmannsthal.



Violoncelistul Papazoglu. — La Cernăuți (20 Febr.) un concert al violoncelistului Papazoglu (acum profesor la Conservatorul Cernăuțean), merit să mențină la înălțimea anilor trecuți prestigiul înaltei noastre instituții muzicale.

Leca Morariu

*) Deci: ministrul Ghika, nu Ministrul Ghica!

Suceava culturală. — „Ateneul român“ prezidat de inimosul N. Caba înregistrează următoarele conferințe: 1). Prof. univ. V. Grecu Imperiul bizantin 2). Prof. univ. Leca Morariu Copilăria lui Eminescu (21/3) și Eminescu elev (23 și 24/3) — tustrele conferințele cu proiecțiuni, venitul lor net de 2.700 lei fiind menit pentru buletinul „Mihai Eminescu“ 3). Prof. univ. Dr. Victor Morariu Romantismul lui Eminescu — „Liga culturală“ prezidată de Păr. profesor Teodor Coclici, a aranjat în fiecare Duminică d. a câte o conferință cu sujet religios Afluența publicului din Suceava și din satele vecine fu atât de mare, încât încheierea conferințelor a trebuit făcută în biserica Mirăuților. Între conferențieri a fost (la 2/3) și Păr. inspector misionar Dr. Orest Tarangul, vorbind despre Biblie, lămurind geneza acestei „cărți a cărților“ și indicând cum trebuie cetită pentru a nu o înțelege greșit. Ultimele trei conferințe fură ale Păr. Coclici: Cătră Domnul ridicăți-vă inimile! (9/3); Sfânta Cruce (16/3) și Martiriul creștin (23/3), tustrele cu proiecțiuni. — Soc. de cântare „C. Porumbescu“ și-a inaugurat activitatea anului c. cu reprezentația (10/4) comedie caragialiene O scrisoare pierdută, având concursul apreciatului societar al Teatr. Naț. Cernăuțean, d. Grigore Vasiliu (= Dandanche).

Între faptele Ateneului Sucevean mai trebuie reținut că 1) a publicat Călăuza Cetății Suceava de V. Doboș-Boca (9.950 lei); 2). a dăruit soc. „C. Porumbescu“ 2.000 lei p. sceneria reprezentațiilor teatrale; 3). a luat o acțiune la „Casa Națională“ (5.150 lei.)



Teatrul Național Cernăuți, la Suceava. — Un fericit descălecat (la 12 și 20 Martie) cu Legea iertării de Lavedan și Ginerele d-lui prefect localizare de P. Gusti. Maistrul Mișu Fotino, însoțit de d-nele E. Mironescu, Annie Capustiu și Balaban precum și de d-nii I. Economu și Balaban s'au bucurat de succese triumfale.



Turneul C. Mărculescu. — La 28 Martie compania dramatică — încă nu destul de omogenă — C. Mărculescu, s'a oprit la Suceava cu Lupta între femei comedie în 3 acte de Scribe și Legouvė.



Desrobire economică și... sufletească! — În toatul atâtor sterpe vânzolini „antisemite“, e o adevărată binefacere să poți semuala biruinți reale din războiul nostru de desrobire economică. Societatea „Meseriașul român“ din Cernăuți condusă de d Alexandru Ursu (maistru frizer), ne pune în fața unor adevărate minuni. Cele de ieri le cunoșteam: Banca „Meseriașul Român“, o foarte serios acreditată instituție financiară și internatul „M. R.“ (condus de vrednicul director Traian Ilcău), citadelă a peste 100 elevi meseriași români. Dar iată că de fapt acest „Meseriaș“ e și „Român“! Un ciclu de zeci de conferințe publice aranjate în pragul acestei primăveri la Cernăuți de soc. „M. S.“ și ținute de frunțași intelectuali Cernăuțeni, ne-a dat, pentru toți meseriașii muncii românești, ceea ce, deocamdată, încă nu ne poate da d.p. „Societatea p. cultură“. Revelația însă fu să vină în seara de 2 Faur, când corul meseriașilor, cor alcătuit și dirijat de d-l ...avocat Dr. Aurel Morariu, a nimit cu un atât de format debut. Și ne întrebăm: De ce oare n'ar înimeri odată, o singură dată, și gălăgioasa svastică pe acest fel de drumuri, pe acest fel de cărări?...



„Noaptea Sf. Gheorghe“ Veterana „Armonie“ dela Cernăuți și-a ispășit în mod briliant îndelungata muțenie, dându-ne, sub rutinata boghetă a d-lui Amuliu Liteanu, la 19 și 20 Martie, două seri „Noaptea Sf. Gheorghe“ de Tudor Flondor. Prin cuvântul festiv rostit de Leca Morariu, serbarea se afirma — așa cum fusese a-fișată — și ca Festival Flondor.

Veșnic întinerită din bogatele rezidnuri ale tradiției sale, „Armonia“, condusă azi de talente ca Amuliu Liteanu și Gh. Ucraineț, a adus o serie de surprize pentru Cernăuțul care stă să-și creieze o operă românească. Eminentul talent actoricesc al d-lui Gh. Ucraineț (țiganul Ulcică) a fost și rămâne arhiapreciat. Înaltele facultăți artistice ale altistei Octavia Lupu-Morariu (Chivuța) s'au vădit de aceeași calitate și'n jocul scenic, realizându-i un... debut-nedebut. D-na Elisa Grunichievici (Viorica), un sopran de rară sugestie. Un pronunțat talent dramatic, d-ra Eugenia Sepeciuc (baba Rodica). D-l Radu Băcu (primarul), bas abundent-generos. Remarcabile calități în vocile d-lor Casian Tușinschi (Ionel), Dim. Sto-roșciuc (bulibașa) și Alex. Ivanov (Nicolae). Și, ca să completăm registrul cronicăresc: d-ra Felicia Simighinovici (Stana) și d-l Ilie

Craia (vechilul), corecți. Un balet care face iarăși dovadă de multilateralul talent al d-lui Gh. Ucraineț (și al minusculei protagoniste Mara Andruhovici) desăvârșia impresia de complet al acestor mari spectacole, vrednice de zilele de glorie ale Armoniei.



O pildă și pentru alții. — P. C. Sa Arhimandritul Pancratie Sidorovici (Suceava) a închinat Muzeului Mitropolitan dela Cernăuți o minunată cruce de chiparos ferecată în argint-aurit și sculptată în măiestrite miniaturi, — cu inscripția: „Această sfântă cruce aparținea Mitropolitului Teofil Bendela (1873-1875) și după moartea acestuia, devenind în posesiunea mea, o hărăzesc acum Muzeului Mitropolitan din Cernăuți. Suceava la 20 Martie 1929. Pancratie Sidorovici, Arhimandrit-Ștaurofor“.

Al. Criță

De-ale Administrației

Fondurile revistei „Făt-frumos“ au mai sporit cu următoarele daruri: 200 lei dela d-l Partenie Siretean, dir. gen. de finanțe i.r. Cernăuți; 180 lei dela d-l Dionisie cav. de Sorocean, profesor Rădăuți și 150 lei dela d-l Nicu A. Sulcină, președ. de tribunal Rădăuți. — Onoare celor ce știu să profeseze jertfa culturală! —

Ne facem apoi (cum făgăduiam) datoria de a da în vileag numele acelor recalcitranți restanțieri ai noștri cari de aci înainte vor avea cinstea de a răspunde avocatului nostru, d. P. Marceanu, Ilișești, deci: Grigori Guțu, revizor de telegraf Gara Lujeni p. 170 lei; Ioan Ghiuță, paroh Teodorești (j. Suceava) p. 320 lei; Aurel Câmpan, învățător Liuzii-Humorului, p. 240 lei; Ioan Bocă, preot Valea-Seacă, p. 150 lei; Dr. Ilie Bruja, Cernăuți, Spit. central p. 400 lei; D. Moldovanu, director regional al Basarabiei p. 320 lei; Ioan Nisioi, paroh Corovia p. 250 lei; Eusebie Popovici, avocat București p. 500 lei; Căpitan N. Vlădulescu, Cernăuți, lic. militar p. 420 lei. — Și fiindcă avem curajul de a-i da orcuî ceea ce i se cuvine, lista aceasta va continua, fără de nici un fel de considerație pentru ighemoniconul celor ce refuză să-și facă datoria față de jertfa noastră! Trăim numai din abonamente și din darurile binevoitorilor noștri adevărați intelectuali bucovineni! Nu beneficiem de niciun favor oficial și nici măcar de . . . pensioare de „inalți“ regenți! Deacea cu îndârjire ne știm apăra existența!



Fulgerați de îndârjită durere vestim tuturor Românilor că

Moldovenia din Nordul Bucovinei

după necurmată boliște politicianistă, a răposat (vremelnic) în Februarie 1930, decând, 6 ore de limbă ucraineană în școlile primare de peste Prut, vor să ni-i înstrăineze până și pe nevinovații copii ai proaspeților coloniști români din... republica lui Krakalia. Dar ca niște binecredincioși creștini ce sântem, nu pregețăm de a crede întru

Învierea morților !...

Ecou academic... pentru Bucovina pierdută !

D=1 prof. univ. Leca Morariu a rostit (la 26 Februarie a. c.) ex catedra în cursul său de literatură română următoarele :

Strajă a culturii, a sufletului românesc cum ne simțim și cum trebue să fim, avem datoria de a ne sesiza de un macabru spectru în viața noastră națională. Două=trei zile înainte de... recent=încheiatele evenimente electorale (!...), telegrame arhiurgente (!...) octrouau școlilor primare de peste Prut 6 ore de limbă ucraineană la săptămână. Nu insistăm !... Faptul e împlinit și impune anumite concluzii. Și nu ne îndoim că'n fața acestui semnal de alarmă, studentimea română va ști și dânsa să=și mobilizeze conștiința de rasă !...

Nu vă pripiți !

De=0 bucată de vreme cărțile editurilor „Cultura Națională” și „Cartea românească” apar *mai întâi* în vitrinile librăriilor minoritare circumcise, și abia *mult mai târziu* în celelalte librării ! Înțelegem prea bine trucul și trusul ! Deaceea voi *Români integrali* nu vă pripiți cu cumpăratul, ci aveți totdeauna 2=3 săptămâni de răbdare, pentru ca să sprijiniți cu banul și cu sângele românesc, comerțul românesc !

Nu uitați de fondul cultural istro=român ! Darurile adresați=le revistei „Făt=Frumos” !

Reclama poate ajunge sufletul comerțului ; dar reclama
spirituală e chiar triumful comerțului !

Miere naturală

mai dulce și mai veritabilă decât vâ-
duvele de războiu din circumscripția
electorală Cernăuți furnizează

VICTOR ANTONOVICI

apicultor în Valea-Putnei Jud. Câmpu-
lung (Bucovina) à 80 lei kg.

Nici chiar

Ucraina de peste Prut

nu-i atât de solidă și durabilă ca
mobila făcută de

ALEXANDRU ȘOTROPA
maistru tâmplar

SUCEAVA, strada Lascar Luția.

Să râdem ! Râsul e semnul sănătății !

Culmea indignării conjugale. — A ! Dar bărbatul meu e un nemernic !
Un mincinos ! Pur și simplu mincinos ! Zice că pleacă pe două zile și chiar
în seara zilei celei dintâi se întoarce acasă ! —

PETRE MARCEANU
AVOCAT

ILIȘEȘTI (BUCOVINA)

Noua adresă a revistei „Făt-Frumos“ e : Suceava, str. Lascar Luția !

Doctorul LAZAR DRANCA

medic legist al tribunalului Cernăuți

fost asistent de clinică, fost medic la Spitalul Central Cernăuți,
și-a instalat Cabinetul în

CERNĂUȚI, Palatul Național, Piața Unirii 3, etaj I stânga
Consultă

toate actele și expertizele medico-legale precum și boli interne
zilnic între orele 2^{1/2} - 5 d. a.

dând orce sfaturi și îndrumări medicale.

MIHAI ILNIȚCHI

Coloniale și Bodegă
SUCEAVA

vis-à-vis de tribunal.

Farmacia N. CABA
SUCEAVA

strada Regele Ferdinand
Farmacie de elită — foarte
modern înzestrată.

Restaurantul TRAIAN

Ana și Traian Pauliuc
SUCEAVA

vis-à-vis de tribunal.

Restanțierii revistei „Făt-Frumos“ vor răspunde pentru neplata abonamen-
telor în fața barci justiciare ! Frate ca frate, dar brânza-i pe bani !

D-lui David Hascâl, Dălbinoasa (Bucovina). — Inseratul D=voastre nu-l
putem primi, fiindcă facem reclamă : 1) numai firmelor creștinești ; 2) numai
firmelor reale, p. al căror serviciu cinstit ne luăm toată răspunderea !

Vindem colecții complete din „Făt-frumos“ ! An. I 1926 : 300 lei ; II 1927 :
200 lei ; III 1928 : 150 lei ; IV 1929 : 200 lei !

PĂZEȘTE-TE, MOLDOVO, DE HIDRA UCRAINEANĂ!!!

A apărut fascicola 1 și 2 din
Buletinul Mihai Eminescu

redactat cu concursul lui

Gh. Bogdan-Duică și G. Ibrăileanu
de Leca Morariu.

Redacția și Administrația: Cernăuți,
str. Arh. E. Popovici 4.

Abonamentul (achitat anticipativ !):
150 lei pe an !

Să râdem ! Ca să nu ... plângem
în zilele celui mai puțin românesc
guvern al României-Mari !...

În toiul vorbei

- L-ai mai reclamat odată ?
- Da ! De două ori !
- Ai fost va să zică măritată ?
- Da ! De două ori !
- Și câți ani ai ?
- Douăzeci și doi !...
- Odată sau ... de două ori ?

P R O M O V A Ț I

Opinia publică nepoliticianistă
răspândind revista independentă și
integral-românească

„FĂȚ = FRUMOS“

LEGĂTORIA DE CĂRȚI

a Mănăstirii Sf. Ioan, Suceava
execută creștinește (ieftin și trainic)
orice lucrări de legătorie !

Cumpăr colecții complete din re-
vista „Familia“ (Iosif Vulcan)

LECA MORARIU, prof. univ.,
Cernăuți, str. Arh. E. Popovici 4.

Vindem colecții complete (cu indice) din
Revista „FĂȚ=FRUMOS“

An. I 1926 : 200 lei ; An. II 1927 și
An. III 1928 câte 150 lei ; An. IV 1929 :
200 lei. — Rev. „Făt-Frumos“ Suceava,
str. Lascar Luția 1.

Nu uitați de bustul lui Ciprian Porumbescu !

P E T R E M A R C E A N U

AVOCAT

I L I Ș E Ș T I

(BUCOVINA)

Nici **Bacalaureatul dela Folticeni (1930)**

nu întrece în promptitudine și ... cinste ... serviciul apiculturului

M. CRISTEA, CARANSEBEȘ

care oferă „miere“ naturală (numai en gros !) în cantități de câte
150.000 lei la lună !

!! Clinica Dr. O. FERLIEVICI, Suceava !!

D-lui Gyula Bulgarof, Blaj (la Argeal). — Ne întrebați ce va
să zică „integral-românesc“ ? Foarte simplu ! Integral-românesc =
român + creștin + nepolitic !

Reclama poate ajunge sufletul comerțului! — Dar reclama
spirituală e chiar triumful comerțului!

CEA MAI MARE LIBRĂRIE ROMÂNEASCĂ
A BUCOVINEI

„OSTAȘUL ROMÂN“

Telefon 658 (A. ROȘCA) Telefon 658

Piața Unirii Nr. 2 CERNĂUȚI Piața Unirii Nr. 2

Asortată cu toate cărțile literare, științifice, didactice pentru univer=
sitate, licee, școli comerciale etc. — Cărți franceze și germane se
furnizează foarte avantajos!

— Cea mai bogat asortată papetărie! —

Furnizează în prețuri de reclamă (cele mai ieftin posibile): hârtie de
scris, durchschlag, liniată, de cont curent, de desen, pergament, am=
balaj etc.; plicuri comerciale, oficiale, de pânză etc.; cerneluri Peli=
kan, Leonhardt etc.; tuș pentru ștampile, desen etc.; hârtie de
scrisori în mape și casețe; panglici pentru dactilografie etc. etc.

În provincie se trimite și contra ramburs!

Nu uitați de **fondul cultural istroromân**! E vorba de
înființarea unei reviste național-culturale pentru cei mai uitați
frați ai noștri! Ofrandele se adresează revistei „Făt-Frumos“,
Suceava, Str. Lascar Luția 1.

Mai ahtiat de o **bună vilegiatură** decât orice

înalt regent de pensioara sa

e acum oricine! Deaceea pleacă fără greș la celebra sta=
țiune climaterică

SOLCA (BUCOVINA)

unde îl servește foarte prompt filiala

BANCA SUCEVEANĂ, SOLCA!

NEPOTUL LUI I. MANIU SĂ FII!...

Și tot nu te poți dispensa de **CREMA ELIDA**! Antiseptică și
— — — — — perfect igienică! — — — — —

FĂT-FRUMOS

Revistă de Literatură — Artă — Știință — Viață socială

Redacția și administrația: SUCEAVĂ str. Lascar Luția Nr. 1

Țare (rar dar temeinic): tot la două luni

ABONAMENTUL (achitat antecipativ !)

În Țară: 200 lei pe an

În Străinătate: 500 lei pe an

CUPRINSUL:

† Moldovenia din Nordul

Bucovinei

R. Căndea

Gh. Brașoveanu

Ion Creangă

G. Voevidca

Ȧ. Gorovei

Leca Morariu

Lucian Predescu

Leca Morariu

Victor Morariu

N. Teaciu-Ȧlbu și Leca Morariu Multe și mărunte ...

Ȧl. Criță și Leca Morariu

De-ale Ȧdministrației

Dr. V. Tarnavski

Gh. Bogdan-Duică despre poetul

C. Conachi

Frângurele (Spicuri)

Melancolie (versuri)

Toader Bădeliță (Vornic de
Suceava)

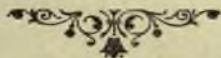
La reluarea operei „Noaptea Sf.
Gheorghe“

Creangă „Misiunea preotului la
sate“

Drumuri cirebire

Recenzii

Cronică



Bibliografie

A apărut buletinul:

MIHAI EMINESCU

Lămuriri pentru viața și opera lui Eminescu

redactate cu concursul lui

GH. BOGDAN-DUICĂ și G. IBRĂILEANU

de LECA MORARIU

Cernăuți An. I 1930 fascic. 1-a.

Cuprinsul: Gh. Bogdan Duică, Vorbe de 'nceput; Victor Morariu, Glosse eminesciene (lămuriri p. Epigonii); Leca Morariu, Eminescu (Note pentru o monografie); Cap. VI Copilăria lui Em. (cu 8 ilustrațiuni); I. Slavici, Scrisoare inedită (din 1871) d. Eminescu; Leca Morariu, Două autograme inedite dela elevul Eminescu (cu 3 ilustrațiuni); V. Bumbac, Versuri (din 1864) p. teatrul Fani Tardini la Cernăuți; Leca Morariu, Multe și mărunte...

Redacția și administrația: Cernăuți, str. Arh. E. Popovici 4
Apare în 2—3 fascicule pe an. — Abonamentul 150 lei pe an.
Se desface numai în abonament! — Nu face schimb cu nici o publicație periodică!



Leca Morariu, De-ale Cirebirilor I: Texte din Susn'evița (Texte, traducere și note) Cernăuți 1929.

Dr. S. Reli, Bucovineni celebri în ierarhia Moldovei (1777—1850), Cernăuți 1930.

C. Berariu, Oricine (de Hugo von Hoffmannsthal) Traducere, Cernăuți 1930.

C. Berariu, Clopotul scufundat (de Gerhard Hauptmann) Traducere, Cernăuți 1930.

Arturi Gorovei, Alte vremuri (Amintiri literare), Folticeni 1930.

G. Ibrăileanu, Studii literare, București (1930).

Dr. Carlo Tagliavini, Il „Lexicon Marsilianum“, Dizionario latino-rumeno-ungherese del sec. XVII, București 1930.

N. Petrașcu, Vasile Alecsandri, București (1930?), tip. „Bucovina“, I. E. Torouțiu.

Jean Boutière, La vie et l'oeuvre de Ion Creangă, Paris 1930.

Prețul **35** Lei.